Mojžíšova písnička o Boží cestě naším světem

Původ materiálu
Tomáš Trusina
Pořadí v lekci
33

Téma

Tóra se uzavírá a zní dál

Cíle

- Děti potkají Mojžíše jako svědka, jehož slova jsou nosná i pro další generace.
- Děti zažijí, že slova „zákona“ nás provázejí a orientují jako písnička.
- Děti si uvědomí, že konkrétní příběh Vyvedení je Hospodinův příběh pro nás i svět okolo.

33.1 Pro učitele

Biblický text: Dt 30,15–20; 31,1–8.14–21; 32; 34,1–12

33.1.1 Výkladové poznámky

- *Předložil jsem ti život i smrt (30,19):* jde o závažné rozhodnutí. To, co Hospodin nabízí, směruje posluchače k životu. Zároveň varuje před tím, co má zhoubné důsledky. Tímto způsobem je osvětlena *funkce zákona jako směrnice k životu, svobodě a lidskosti*. Proto Mojžíš znovu sumarizuje zvěst předcházejících slov a nařízení — jde o závažné věci: o požehnání, nebo zlořečení (Dt 27).

  „Kniha tohoto zákona“, tj. Tóry, a „smrt“, tj. konec existence Božího lidu v zaslíbené zemi, jsou motivy, jež souznějí se závěrem Předních proroků, tedy 2. Královskou, kde se vypráví o asyrském a pak babylonském zajetí a pádu Jeruzaléma přesně ve stylu Deuteronomia. Nejde o zázračně přesnou předpověď, ale o vyznání — tenhle prozatímní konec není důsledkem nepříznivé shody okolností, „spiknutím dějin“ či síly bohů vítězných veleříší, ale důsledkem našeho odpadu od Hospodina. Není to sebemrskačství ani moralizování někoho jiného, ale kající vyznání — to my jsme porušili smlouvu, vybrali si „cestu smrti“. A právě do této bezútěšnosti zní jako evangelium, že navzdory rozprášení a zajetí.tomu nepřestal Hospodin nepřestal být naším vysvobozujícím Bohem,

Bohem vysvobozujícím, ani v rozprášení a zajetí. „Slova této Tóry“ jsou ukazatelem k životu stále dál.

- *„Nepřejdeš tento Jordán“ (Dt 31,2):* Jordán není myšlen zeměpisně, ale spíš jako řeka, která „teče mezi Tórou a proroky“. Kniha slov, předávaných lidu skrze Mojžíše, se uzavírá. Jeho poslední slova (zejména Dt 27–34) ovšem míří právě do zaslíbené země a týkají se toho, jak se slovy „tohoto Zákona/tóry“ naloží Jozue a všechen Izrael. Posluchač má sledovat, zdali platí, že „jak se z pouště a Tóry volá, tak se zpoza Jordánu, ze zaslíbené země ozývá.“ Tento princip „uzavřenosti kánonu“ odráží pak i vyprávění o konci proroka Eliáše, ztělesňujícího druhý díl hebrejské bible — Proroky: Když je se svým posláním hotov, i on jde přes Jordán „zpátky“ do pouště, aby si ho — podobně jako Mojžíše — vzal Hospodin k sobě. Takto pak rozumí tomuto motivu i evangelisté, když na hoře proměnění nechávají oslaveného Ježíše promlouvat s Mojžíšem a Eliášem. Toto „nasměrování slov do budoucnosti“ se pokoušíme vystihnout v převyprávění pro mladší. školní. věk.
- *Porušení svatosti (Dt 32,51):* Mojžíš není „starozákonní svatý“ ve smyslu dokonalého člověka, který patří spíš na nebesa než mezi lid. Je součástí lidu, který znesvěcoval svou nevírou Boží sliby a činy.
- *Buďte rozhodní:* tak jako Mojžíš povzbuzoval průzkumníky jdoucí do zaslíbené země (Nu 13), povzbuzuje nyní podobnými slovy lid a svého nástupce Jozua. Rozhodnost se týká věrnosti slovům Tóry. (viz Jz 1,6–7)
- *Zaslíbená země je dědictví* (31,7), tzn. země svěřená. Není to kořist, ani prostředek ke spekulování. Je dědictvím od Hospodina, proto má každý nárok na přibližně podobné podmínky k životu. Dědictví je závazkem k odpovědnému užívání pro všechny Izraelce.
- *Mojžíš vidí z hory Nebó* celou zaslíbenou zemi (34,1). Tak Hospodin stvrzuje, že jeho zaslíbení dané již praotcům (34,4), se plní.
- *Mojžíšova smrt:* umírá jako Boží přítel, svědkem jeho konce je jen Hospodin. Izrael neuctíval mrtvé a nestavěl jim památníky, ani pamětní desky na domech. V této souvislosti je dobré připomenout, že Mojžíš ustanovuje svátek, který má slavit Izrael jednou za 7 let (Dt 31,10) — čtení zákona. O Božích činech s lidmi se Izrael dovídal při těchto svátcích. Sedmiletý rytmus není zas tak dlouhá doba — podobně se dnes staršovstvo střídá po 6 letech, volby a vyhlašování volebních programů po čtyřech letech.

Mojžíšova píseň (Dt 32)

- *Perspektiva písně je konkrétně-univerzalistická:* konkrétní v tom, že rekapituluje i předkládá příběh Hospodina jako Boha, který to, čím je (zjevuje své jméno), dává konkrétně najevo v konkrétním příběhu vyvoleného lidu, počínaje vysvobozením. V tom je jeho velikost (v. 3), věrohodnost (v. 4) i otcovství (v. 6). Adresáty a svědky této písně

o Boží cestě tímto světem ovšem není jen Izrael, ale „nebesa a země“, tj. celé stvoření (v. 1). Před jejich tváří zní svědectví o tom, kým je Hospodin pro člověka.

- *Nejprve je důležité nezapomínat, rozpomínat se, tj. zpřítomňovat si* (v. 7) činy, již patří k oblouku tohoto příběhu, jenž je páteří Tóry: vyvolení z lásky (v. 8.11), vysvobození, vedení pouští a především jedinečnost Hospodinovu. Žádný jiný bůh se takhle neprojevil a neprojeví (12–14).
- *Ješúrún ztučněl (v. 15):* Ješúrún, tj. „přímý, správným směrem ukazující“ nárůdek. Jeho ztloustnutí je poetickým vyjádřením nejen pro nevděk, ale především pro *zapomenutí* na Hospodina i na vlastní poslání (v. 18), odpad k cizím bohům (16–17), porušení smlouvy s Jedinečným.
- Porušení smlouvy vyvolalo *hněv Jedinečného*. Nepopisuje se tu obecný mechanismus viny a trestu, ale prorocky se vyznává: porušili jsme mnohonásobně smlouvu, zranili toho, jemuž záleží skrze nás na celém stvoření, a tím ho zranili. (v. 21) Proto nás rozptýlil. Rozptýlení (v. 26) znamená ztrátu životaschopnosti, cíle i smysluplného celku. Protože v případě Izraele jde o zjevení Božího příběhu, nezůstane rozptýleným napořád (v. 27).
- *Co je v této situaci nejmoudřejší?* (v. 29) *Přijmout soud* (tj. rozptýlení a zajetí) (v. 36) a zároveň *naslouchat slovům Tóry* a následovat směr, kterým ukazují. Přijmout soud znamená zahlédnout i slitovnou Hospodinovu tvář nad bezmocí rozptýlených (v. 36nn).
- *Cíl písně* je prohlédnutí, nazření, že *jen Hospodin je Bohem pro vyvolený lid a žádný jiný* (v. 39). Nejde tu o monoteismus typu „v jednoho boha věřiti budeš“, ale o důvěru tomuto jednomu Bohu a příběhu jeho cesty, a o přijetí nové spoluzodpovědnosti za toto Boží dílo před tváří gójím, tj. těch, mezi něž je lid smlouvy postaven a poslán. Oni se mají vposledu zaradovat z toho, že Hospodin dá svému lidu zas povstat. (v. 43).
- *Zpracování pro děti* rozeznívá tyto motivy v rámci jednotlivých slok písně *Bůh je náš Pán a král*. Píseň je zpracováním 95. žalmu, který je výsledkem stejného pohledu na příběh Izraele a jeho nevěrnost jako píseň Mojžíšova.

32.1.2 Úskalí

- *Mojžíšova výjimečnost* je naznačena titulem proroka. Prorok slyší slovo Hospodinovo, proto bezprostředně rozmlouvá tváří v tvář s Hospodinem (Dt 34,10), i když i Mojžíš zahlédl pouze Hospodinova záda (Ex 33,17–23), ač mluvil tváří v tvář (Ex 33,11). Jde o bezprostřední vystavenost slovu. Tato bezprostřednost je skrze dar Ducha svatého (v NZ) nabídnuta každému věřícímu.
- Nepřehlédněte, že *v textu Deuteronomia* je napořád *oslovován Boží lid jako celek*. Jde předně o sebekritický pohled na „cestu církve“. Nepřenášejme deuteronomistické pojetí pokání, viny a přijetí trestu mechanicky do sféry odpovědnosti jednotlivce za důsledky jeho rozhodování.

32.1.3 Odkazy

Miskotte, Kornelis H.: *Edda a Tóra.* Benešov: Eman, 2004; zejm. 99–101.

Miskotte, Kornelis H.: *Biblická abeceda.* Heršpice: Eman, 1996; kap. *Jméno*.

Linder, Nico ter: *Povídá se... podle Tóry.* Benešov: Eman, 2015; kap. *Mojžíšova smrt*.

32.2 Pro děti

32.2.1 Předškolní děti

Zahrejte si s dětmi variantu tiché pošty. Děti rozestavte do kruhu. Jeden druhému opakuje „on chce též s námi být, děti své on miluje“, popř. „jeho slovům rozumíme, proto chceme za ním jít“. Napište výsledek předávání tohoto poselství na papír a porovnejte se správnou (původní) verzí. Na rozdílu původní a výsledné verze ukažte, kam to vede, když zkomolíme to nejdůležitější, co o Pánu Bohu máme dosvědčovat.

Máte-li k dispozici zahradu, můžete děti rozdělit na dvě skupiny — jedna je s Mojžíšem v poušti a „volá“, druhá je za Jordánem v zemi zaslíbené — poslouchá a přijímá volání. Jordán můžete vyznačit modrou stuhou apod. Pak můžete volat věty připomínající vysvobození a cestu do zaslíbené země (Byli jsme otroky v Egyptě a Hospodin nás vysvobodil — udělal to ze své lásky — nadávali jsme, že máme žízeň, on nám dal vodu — měli jsme hlad a dostali jsme manu — ukazoval nám cestu, když jsme bloudili — tak nám i mnoha dalším ukazuje svou cestu v tomto světě…) Věty upravte podle toho, kolik skupina zná. Popř. můžete stát v poušti sami (jako Mojžíš) a děti rozdělit po skupinkách či dvojicích — a porovnávat, kolik slov zachytily a zapamatovaly si správně.

Po hře ukažte dětem obrázek svitku — Tóry. Sem zapsal Mojžíš příběh vyvedení a cesty pouští. Mojžíšův příběh skončil v poušti, před Jordánem, ale slova jeho písničky si mají nést sebou dál.

Nakonec zazpívejte *Bůh je náš Pán a Král* opakovacím způsobem: jeden předzpívá a ostatní společně opakují.

Pomůcky: Flipchart, fixy, obrázek Tóry, píseň *Bůh je náš Pán a Král* (BTS 2, EZd 607).

32.2.2 Mladší školní děti

Vyprávění pracuje s písní Bůh je náš Pán a Král (v mírně upraveném znění). Vždycky když na zpěv dojde, vypravěč předzpívá a děti s ním předzpívané zopakují. Jako motivace můžete využít rozhovor o volání:

Už jste někdy zkoušeli volat, aby se to neslo co nejdál?

Kde se vám to dařilo nejlíp?

Bylo to z legrace?

Potřebovali jste si něco vyzkoušet?

Ke komu mělo vaše volání dolehnout? Doneslo se k němu?

Na hranici zaslíbené země

Izraelský lid stojí po čtyřiceti letech na hranici zaslíbené země. Dovedl je tam kdo? (Mojžíš). Ale Mojžíš s nimi dál nepůjde. Nepřejde řeku, která odděluje poušť a zaslíbenou zemi. Zůstane na poušti — sám. Ale předtím, než se se svým lidem rozloučí a Hospodin si ho vezme k sobě, musí ještě svému lidu něco povědět.

Mojžíš si zavolal Izraelce a řekl jim: Vidíte, že jsme došli tam, kam jsme vám slíbil dojít. Tady teď končí všechny díly mých příběhů. (Kolik je těch dílů? Pět.) Vypráví se v nich o stvoření světa a člověka — o povolání Abrahama a Izáka a Jákoba — o otroctví v Egyptě — o vyvedení — daru Zákona — putování pouští. Teď, když jsme došli k hranicím země zaslíbené, se kniha mých příběhů zavírá. Já zůstanu na tomhle břehu Jordánu. Ale odsud z pouště teď zazní píseň. Hlasitá a důležitá píseň: Písnička o Boží cestě naším světem. Budu vás ji teď učit — a musíte ji zpívat pěkně nahlas. Aby zněla přes tu řeku — až do zaslíbené země:

/: Bůh je náš Pán a Král, zpívejme mu píseň chval. :/

To bylo málo nahlas, říkal Mojžíš. Tu písničku o Boží cestě naším světem musí být slyšet daleko za řeku. A musí ji uslyšet nebe i země. To všechno jsou teď naši posluchači. Tak ještě jednou, a pořádně nahlas:

/: Bůh je náš Pán a Král, zpívejme mu píseň chval. :/

Proč tu píseň zpíváme

Víte, proč ji zpíváme? Aby byla slyšet tak daleko a tak vysoko? Aby teď všichni uslyšeli — jak putuje náš Bůh světem. On k té cestě potřebuje především a hlavně lidi. Tohle teď má slyšet i vysokánské nebe a země široko daleko, i všichni ostatní lidé.

Všichni mají uslyšet: Kudy vede cesta Hospodina, Boha našeho? Je to ta cesta, po které vede nás, svůj lid. A jeho pozvání „pojďte mou cestou“, to co nám slíbil a splnil, to je slovo pevné jak skála. Všichni kolem, všichni poslouchejte: Na té cestě, co začala s Abrahamem a nabrala správný směr s Mojžíšem, na ní ukázal Hospodin, kudy vede jeho cesta naším světem. A proto

my, jeho lid — teď:

/: S písní k němu přistoupíme, píseň všechno vypoví :/

A teď celou první sloku:

/: Bůh je náš Pán a Král, zpívejme mu píseň chval. :/

/: S písní k němu přistoupíme, píseň všechno vypoví. :/

Jak jsme se tu vzali

Pěkně to zpíváte, chválil Izraelce Mojžíš. A tak si teď zopakujme a připomeňme, jak jsme se tu u Jordánu, na hranicích zaslíbené země vlastně vzali:

Hospodin nás nalezl v úplné pustotě a prázdnotě. Žili jsme v místech, kde se nedalo žít. V otroctví, v Egyptě. Stal se nám Bohem ze svého slitování a lásky. Na poušti se o nás staral jako matka pečuje o dítě. Co jako matka! Jako orlice, když pečuje o svá mláďata! Víte, jak to dělá? Celé dny se vznáší nad hnízdem a chrání mláďata a když je potřeba je přestěhovat, nese je na svých křídlech. Tak nás střeží Hospodin. Jsme pro něj vzácní jak zřítelnice vlastního oka… A tak už pojďte honem zpívat o té jeho cestě:

/: Hospodin chrání nás, všechno v rukou drží svých. :/

/: Přítomen je vždy a všude, nikdo se mu neztratí. :/

/: On chce též s námi být, děti své on miluje. :/

/: Jeho slovům rozumíme, proto chceme za ním jít. :/

Chtěli jste vždycky za ním jít?

To jste teď zazpívali moc hezky, chválil Mojžíš Izraelce. „Jeho slovům rozumíme, proto chceme za ním jít…“ Jenomže, je to úplně pravda? Vzpomeňte si na tu cestu, chtěli jste vždycky za ním jít?

Izraelcům najednou přestalo být do zpěvu. Vzpomněli si, kolikrát Mojžíšovi nadávali a křičeli, že ta poušť je hrozná, že s tím jeho Hospodinem stejně nikam nedojdou, že už se na ně určitě vykašlal.

A Mojžíš pokračoval: Ale právě proto vás Hospodin s takovou láskou a trpělivostí vedl, abyste tohle pořád dál zpívali pro sebe i pro všechny okolo: Jeho slovům rozumíme, proto chceme za ním jít…

A já teď musím zpívat hodně nahlas, aby to bylo slyšet dál za řekou v zemi zaslíbené:

/: Někdy jsme vzpurní též, vlastní cestou chceme jít. :/

/: Tvoříme si vlastní bohy a jim slepě věříme. :/

Přežraní zapomenou

Zpíváte tahle slova s chutí a vervou? Moc ne? Ani se vám nedivím… Ale, pokračoval Mojžíš, vzpomeňte si na tuhle písničku, až se vám tam bude dařit nadmíru dobře. Vy jste teď všichni trochu hubení: každý den jsme museli ujít kus cesty. Nikdo nepadl hlady, ale nikdo ani neztloustl.

Vám se tam za řekou povede dobře. Ovce a krávy se v klidu napasou šťavnaté trávy a já tuším, že vám tam naroste pupek. Vy se budete těmi dobrotami země zaslíbené, tím tučným masíčkem pěkně přežírat! A v té chvíli zapomenete na tu zvláštní Hospodinovu cestu. Opustíte Boha, který vás svou láskou vypiplal jako svůj lid, a začnete si hledat jiné bohy. A budete dělat jeden druhému hrozné věci, jen abyste se měli co nejlíp. Jenže:

/: Tak se nám ztrácí cíl, naše štěstí uniká. :/

/: Hospodinu ztrácíme se, jeho cestu nechcem znát. :/

Zůstává věrný, i když my jsme nevěrní

A zpíváte *tahle* slova s chutí a vervou? Moc ne? Ani se vám nedivím… Ale, pokračoval Mojžíš, tady ta písnička ještě nekončí. Protože o čem je ta písnička? Je o lidském nevděku? O tom, jak na Hospodina zapomínáme?

Proč ji zpíváme tak nahlas, aby ji bylo slyšet doširoka kolem?

Je to Písnička o Boží cestě naším světem! O Boží věrnosti, i když my jsme nevěrní.

A tak i když se nám ztrácí cíl, protože chceme všechno jen pro sebe a jeho cestu nechcem znát — daleko hlasitěji musí znít něco jiného: On tu cestu, *jeho* cestu, na které vede *nás*, s námi dokončí! A tak, pozor! Poslední sloka!

/: On je Pán, hledá nás, zpívejme mu píseň chval. :/

/: S písní k němu přistoupíme, píseň všechno vypoví. :/

A vždycky, když nás z našeho zabloudění najde, budou se veselit i všichni okolo. Protože to je dobré znamení i pro ně. Když nás teď zas našel a otevřel nám oči a dal sílu jít dál — teprve teď je jasné, kudy vede Boží cesta naším světem.

Pomůcky: Píseň *Bůh je náš Pán a Král* (BTS 2, EZd 607). Děti mohou hlasitost písně doprovodit na Orffovy nástroje.

32.2.3 Starší školní děti

Nachystejte si papír na malé svitky (např formát 8×15 cm). Ať každé dítě napíše na jeden papír příběh, slovo, sloku písničky z příběhu vyvedení a cesty pouští, které jim připadá důležité. Potom ať papír z obou stran sroluje, aby vznikl svitek. Svitky shromážděte. Potom si můžete sednout zády k dětem, dívat se na mapu zaslíbené země. Děti k vám zezadu přistupují, loučí se s „Mojžíšem“, který do země nevejde. Každému věnujete některý svitek. Potom děti ze svitku předčítají — a přečtené si odnesou sebou domů.

Pomůcky: Papír na svitky, pastelky, mapa. Scénu pěkně popisuje Nico ter Linden v poslední kapitole knihy *Povídá se… podle Tóry*.

32.2.4 Přesah

Církev a Izrael: Tohle zpíval Mojžíš Izraeli před Jordánem v poušti, aby to bylo slyšet do zaslíbené země. K nám tahle písnička dolehla díky Ježíši Kristu. On nám (kteří k milovanému Izraeli nepatřili) vyřídil, že nemusíme být jen posluchači a diváci (v hledišti), ale můžeme se připojit k těm na jevišti. A on také ztělesnil to Boží pozvání pro všechny zbloudilé. Proto tu Mojžíšovu písničku zpíváme s malou obměnu v 5. a 6. sloce — ale jinak se stejnou vervou — i pokorou.

Zapomínání Mojžíšova píseň varuje před zapomínáním na skutky, resp. vyprávění, které ukazují k lidskosti a svobodě podle Božího záměru. Jaké zapomínání hrozí nám? (Zapomenout na kamaráda, který pomohl — na člověka, který se postavil většině — zapomenout, že se máme dělit s potřebnými — s příchozími.) Víte, kdo to byl Přemysl Pitter? Martin Luther King? Skupina Berani? Čím ukazovali ke svobodě, překonávali strach, beznaděj, nenávist? (Znají-li děti, můžete doplnit otázkami: Učili jste se o nich ve škole? Má církev připomínat lidi, na které se ve škole zapomíná?)

Tóra jako ukazatel Mojžíš zpívá o příbězích Tóry ne jako o odbyté dávné historii, ale jako o inspirujícím ukazateli. Myslíte, že nám Tóra ukazuje odpověď na otázky: Máme se vždy řídit názorem většiny? Je správné dělit se o bohatství? Je správné přijímat uprchlíky a přistěhovalce? Je to v pořádku hodnotit lidi podle barvy pleti — velikosti majetku a příjmů? Je správné podplácet? Je správné očekávat Boží odpuštění, když provedeme něco zlého? (Otázky doplňte podle aktuální situace a skladby dětí. Nenechte je jen hádat, ale zkuste dohledat v Mojžíšových knihách příběh, který stanovisko podporuje.)

32.3 Liturgie

32.3.1 Písně

Bůh je náš Pán a Král (EZD 607, BTS 2); *K svobodě je dlouhé putování…* (SV 135); *Před tvou tváří, Pane* (SV 276); *Neskládejte v mocných naději* (SV 215, 1. a 2. sloka); *Mému Bohu patří zem* (BTS 13); *Bojujte dál* (SV 17); *Rok za rokem* (SV 286); *K tobě duši pozdvihuji* (EZ 25); *Někdo mne vede za ruku* (BTS 22; SV 210; EZD 176)

32.3.2 Biblický text k zapamatování

Přiznejte velikost našemu Bohu. On je Skála. Jeho dílo je dokonalé, na všech jeho cestách je právo. Bůh je věrný a bez podlosti, je spravedlivý a přímý. (Dt 32)

32.3.3 Rituál

Volný jsem, volný jsem, Bohu díky, volný jsem.

32.3.4 Okénko do bohoslužeb

Využijte motivaci pro mladší školní věk.

32.3.5 Modlitba

Zpíváme ti jako svému věrnému Bohu, náš Pane. Je to divné, vždyť nejsme o nic bohumilejší než ostatní lidé. I když jsme tolikrát zmateni, přece jsi nás oslovil, pozval a zaujal, abychom sledovali, kudy vede cesta tvého díla. Děkujeme, že jsme to mohli uslyšet. Že jsme mohli poznat hloubku a sílu tvého zájmu o člověka. Že jsme pravidelně voláni sledovat tvůj životodárný příběh. Amen.

Cílová skupina
Předškolní
Školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami I (Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút)
Biblický odkaz (kat)
Deuteronomium 30,15–20
Deuteronomium 31,1–8
Deuteronomium 31,14–21
Deuteronomium 32